

1.ÜNİTE

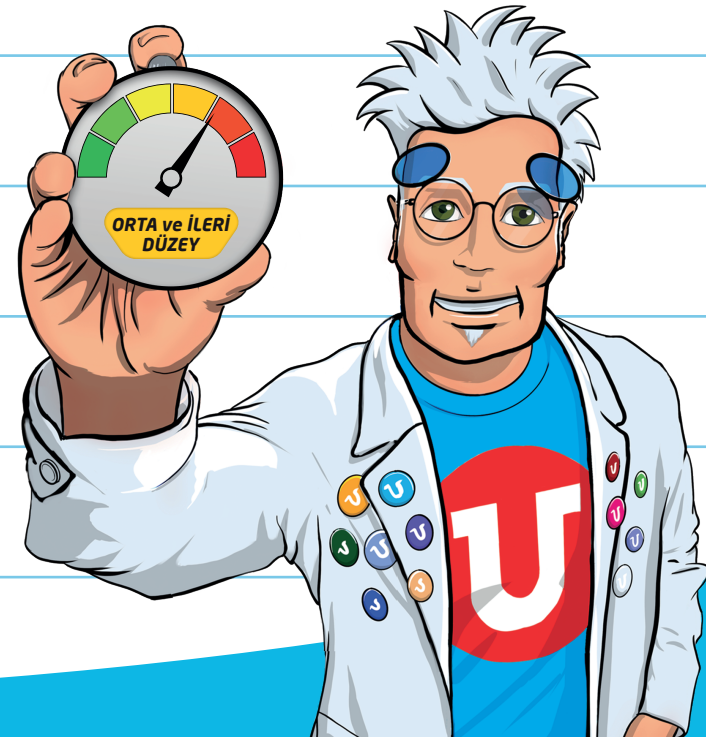

TYT Orta ve İleri Düzey Tarih Soru Bankası

Tarih Bilimi – Zaman ve İnsan

BEGÜM ÜNLÜ

TARİH VE ZAMAN

TARİH NEDİR ? – TARİHİN ÖZELLİKLERİ

TARİHİ KAYNAKLAR

TARİHİN YÖNTEMİ

TARİHİ OLAY – TARİHİ OLGU

TARİHE YARDIMCI BİLİM DALLARI

TARİH YAZICILIĞI

TAKVİM VE ZAMAN BİLGİSİ

Tarih

- İnsanların geçmişteki her türlü faaliyetlerini
- İnsan topluluklarının yaşayışlarını, olayların birbirleriyle olan ilişkilerini
- Yer ve zaman göstererek
- Sebep - sonuç ilişkisi içinde
- Belgelere dayalı olarak
- Objektif (nesnel) şekilde inceleyen sosyal bir bilim dalıdır.
- Tekrarlanamaz, deneyi ve gözlemi yapılamaz.
- Meydana geldiği günün şartları göz önünde bulunmalıdır.
- Yeni belgeler bulununca eski bilgiler değişebilir.
- Kesin kanunları yoktur.

Örnek:

Alacahöyük'te bulunan ve MÖ 2500 yıllarına ait olan kılıç, dünyanın en eski kılıcı olarak bilinmekteyken 1996 yılında Malatya yakınlarındaki Aslantepe kazı bölgesinde bir prens veya yönetici mezarının içinde, MÖ 3300-3000 yıllarına ait olduğu tespit edilen üzerleri işlemeli kılıçlar bulunmuştur.

Yalnız bu bilgiler tarih araştırmaları için,

- I. yeni belge ve bulguların eski bilgi ve belgelerin geçerliliğini ortadan kaldırabildiği,
- II. tarihi konularda kesin hükümlerin konulamayacağı,
- III. yapılan her kazının, eski bilgilerin yanlışlığını kanıtladığı

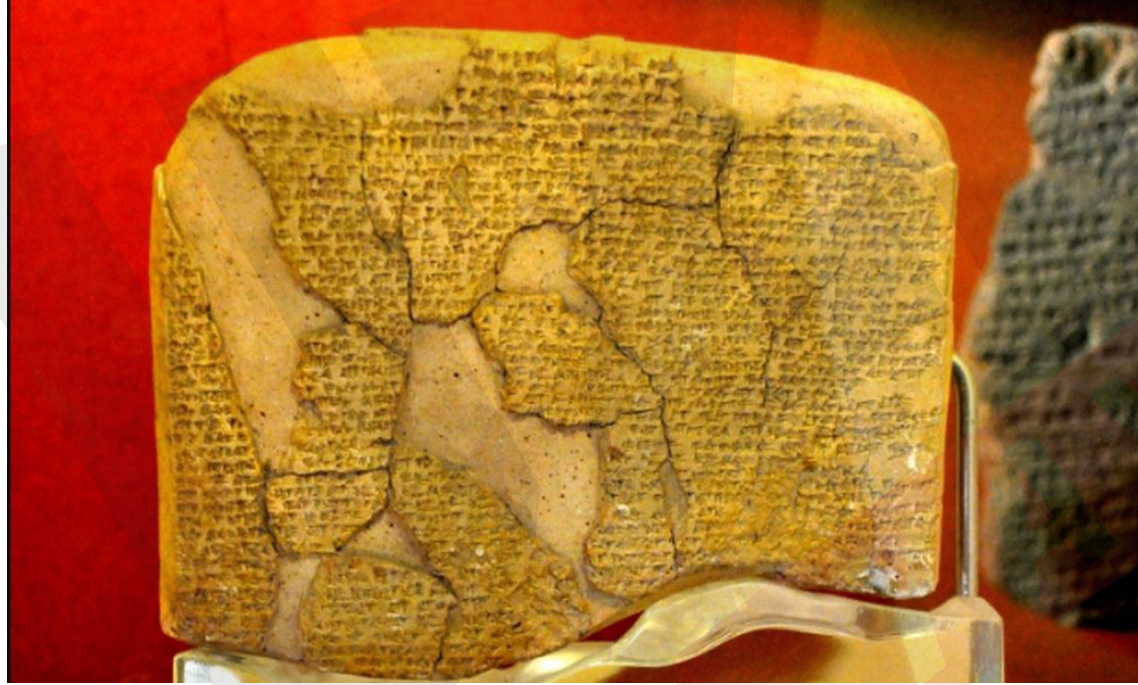
yargılarından hangilerini doğrular?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

KULLANIM ÖNCELİĞİNE GÖRE TARİHİ KAYNAKLAR

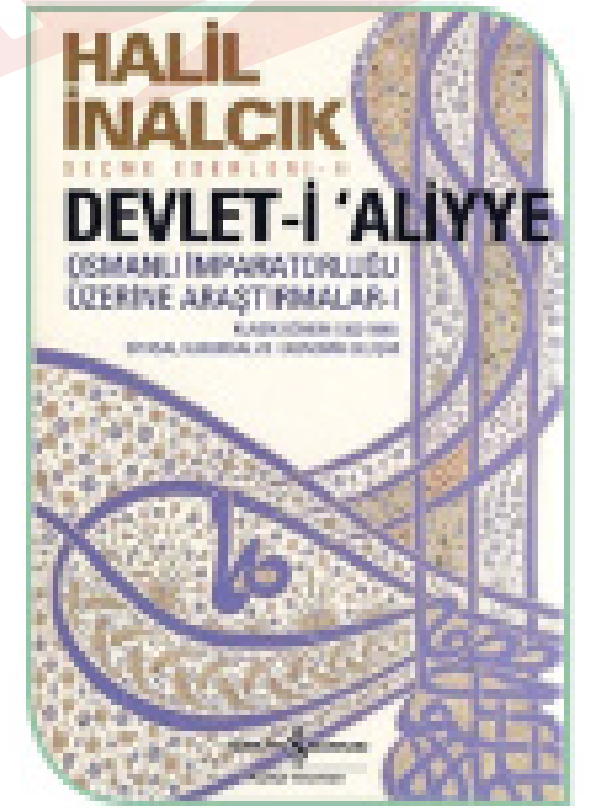
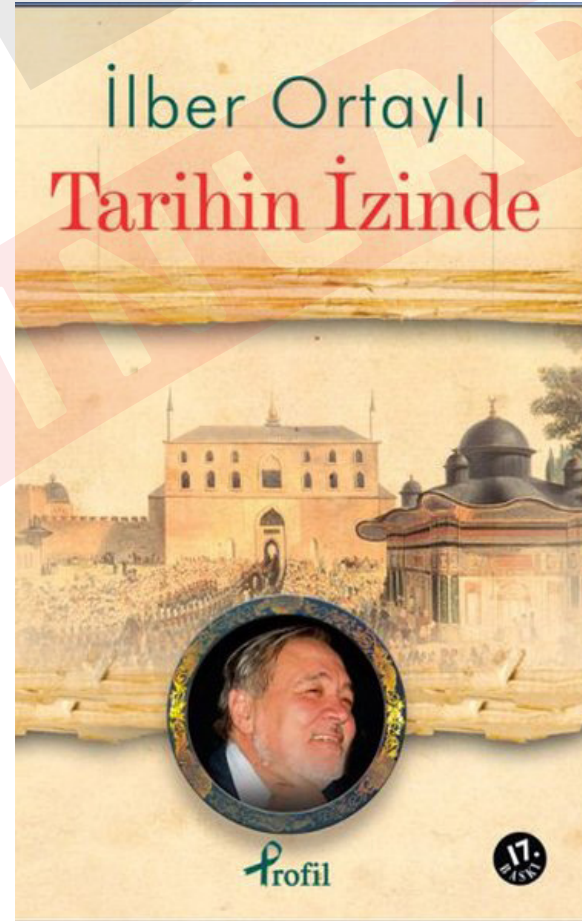
BİRİNCİ ELDEN KAYNAKLAR

Olayın geçtiği döneme ait olan belgelerdir.

İKİNCİ ELDEN KAYNAKLAR

Olayın geçtiği döneme yakın ya da o dönemin kaynaklarını esas alarak elde edilen belgelerdir.

MALZEMENİN TÜRÜNE GÖRE KAYNAKLAR

YAZILI	SÖZLÜ	GÖRÜNTÜLÜ, SESLİ	BULUNTULAR
Kil Tabletler	Destanlar	Cdler	Silahlar
Kitabeler	Efsaneler	Belgeseller	Mezar Kalıntıları
Yıllıklar (anallar)	Hikayeler	Filmler	Taş, toprak, madenden eşyalar
Paralar	Fabllar	Fotoğraflar	Heykeller

Örnek:

Tarih araştırmalarında yararlanılan aşağıdaki kaynaklardan hangisi birinci elden kaynak olarak gösterilemez?

A)

Asur Kil Tableti

B)

Kadeř Antlařması

C)

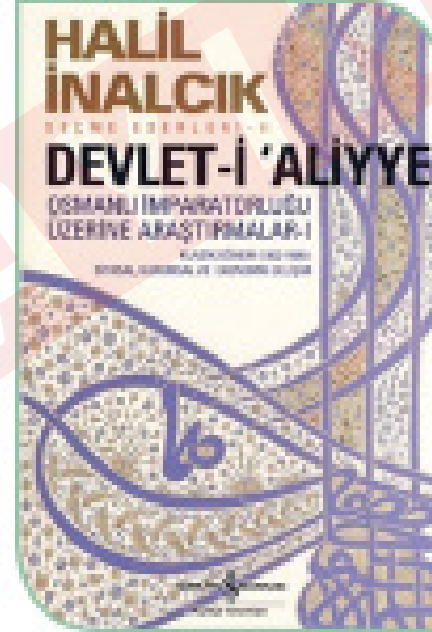
Orhun Yazıtları

D)

Sümer Çivi Yazısı

E)

Her bilimin bir yöntemi vardır. İşte tarih biliminin yöntemi;

5 T KURALI	TARİHİN YÖNTEMİ
TARAMA	Her türlü tarihi bilgi, belge, buluntu
TASNİF (SINIFLANDIRMA)	Verilerin ZAMAN, MEKÂN, KONUYA göre sınıflandırılması
TAHLİL (ÇÖZÜMLEME)	Verilerin kaynak ve bilgi yönünden yeterli olup olmadığının kontrol edilmesi
TENKİT (ELEŞTİRİ)	Verilerin gerçekliği ve bilgi açısından güvenilirliğinin tespit edilmesi
TERKİP (SENTEZ)	Verilerin toplanarak birleştirilmesi

! NOT

→ Tarih bir bütündür, tarihin sınıflandırılması öğrenilmesini ve öğretilmesini kolaylaştırır.

TARİHİ OLAY – OLGU

- TARİHİ OLAY : Kısa süreli anlık gelişmelerdir.
- TARİHİ OLGU : Uzun bir sürece yayılan gelişmelerdir.

TARİHİ OLAY	TARİHİ OLGU
751 TALAS SAVAŞI	Orta Asya'nın İslamlaşması
1071 MALAZGİRT SAVAŞI	Anadolu'nun Türkleşmesi
1789 FRANSIZ İHTİLALİ	Milliyetçiliğin yayılması

TARİHE YARDIMCI BİLİM DALLARI

ARKEOLOJİ	Toprak altındaki ve deniz altındaki buluntuların ortaya çıkarılması
COĞRAFYA	İnsan ve mekânın ilişkisi
ETNOĞRAFYA	Toplumların örf-adet, gelenek ve görenekleri
ANTROPOLOJİ	İnsan ırkları
PALEOGRAFYA	Eski yazılar
EPIGRAFYA	Kitabeler (anıt) üzerindeki yazılar
FİLOLOJİ	İnsanların konuştuğu diller
NÜMİZMATİK (MESKUKAT)	Paralar
DİPLOMATİK	Ferman, ant gibi belgeler
KRONOLOJİ	Olayların kronolojik olarak verilmesi
HERALDİK	Devletlerin armaları
KİMYA	Karbon 14 metodunu kullanır
TOPONOMİ (ONOMASTİK)	Yer adları

Tarihin faydalandığı bilim dalları

Arkeoloji

Coğrafya

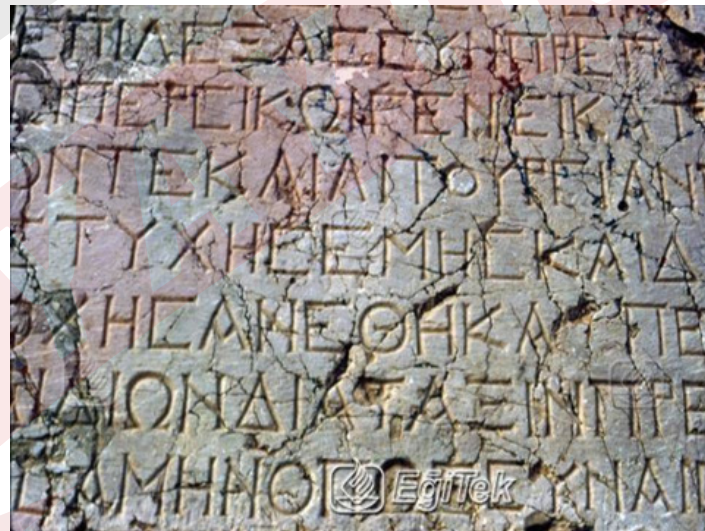
Etnografya

Antropoloji

Paleografya

Epigrafya

Filoloji

Nümizmatik

Kimya

Diplomatik

Heraldik

Sümer Çivi Yazısı

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
1	𐎶	𐎶	𐎶	𐎶	𐎶	𐎶	𐎶	𐎶	dingir (tanrı)
2	𐎵	𐎵	𐎵	𐎵	𐎵	𐎵	𐎵	𐎵	ki (toprak)
3	𐎴	𐎴	𐎴	𐎴	𐎴	𐎴	𐎴	𐎴	lu (erkek)
4	𐎳	𐎳	𐎳	𐎳	𐎳	𐎳	𐎳	𐎳	ni (kadın)
5	𐎲	𐎲	𐎲	𐎲	𐎲	𐎲	𐎲	𐎲	kur (dağ, ülke)
6	𐎱	𐎱	𐎱	𐎱	𐎱	𐎱	𐎱	𐎱	gere (kadın köle)
7	𐎰	𐎰	𐎰	𐎰	𐎰	𐎰	𐎰	𐎰	sag (rosan)
8	𐎯	𐎯	𐎯	𐎯	𐎯	𐎯	𐎯	𐎯	ku (oguz)
9	𐎮	𐎮	𐎮	𐎮	𐎮	𐎮	𐎮	𐎮	ninda (benin)
10	𐎭	𐎭	𐎭	𐎭	𐎭	𐎭	𐎭	𐎭	ku (beslemek)
11	𐎬	𐎬	𐎬	𐎬	𐎬	𐎬	𐎬	𐎬	i (su)
12	𐎫	𐎫	𐎫	𐎫	𐎫	𐎫	𐎫	𐎫	nag (gizli)
13	𐎪	𐎪	𐎪	𐎪	𐎪	𐎪	𐎪	𐎪	gub (gizli)
14	𐎩	𐎩	𐎩	𐎩	𐎩	𐎩	𐎩	𐎩	maven (suç)
15	𐎨	𐎨	𐎨	𐎨	𐎨	𐎨	𐎨	𐎨	ku (buluk)
16	𐎧	𐎧	𐎧	𐎧	𐎧	𐎧	𐎧	𐎧	ga (mü)
17	𐎦	𐎦	𐎦	𐎦	𐎦	𐎦	𐎦	𐎦	ab (tutuk)
18	𐎥	𐎥	𐎥	𐎥	𐎥	𐎥	𐎥	𐎥	se (bulgıy)

Orhun Abideleri

Lidya Paraları

Göbeklitepe

Osmanlı Arması

Örnek:

Perslerin, Anadolu'nun batısındaki İyon şehir devletlerini baskı altına alması ve şehir devletlerini yıkması üzerine MÖ 4. yüzyılın II. yarısında Makedonya Kralı Büyük İskender Asya Seferi'ne çıkmış, MÖ 334'te İssos Savaşı'nda Anadolu'daki Pers egemenliğine son vermiştir.

Bu bilgilere ulaşılmasında,

- I. kronoloji,
- II. epigrafi,
- III. coğrafya

bilimlerinin hangilerinden yararlanılmıştır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve III
- E) II ve III

Geçmişten Günümüze Tarih Yazıcılığı

- Hikayeci Tarihçilik: Eski Yunan, HEREDOT, yer ve zaman,
- Öğretici (Pragmatik) Tarihçilik: Toplumu harekete geçiren, milli birlik ve ahlaki değerleri geliştiren, TUKİDİDES
- Sosyal Tarihçilik: Öğretici tarihçiliğin duygudan arınmış hali
- Kronik Tarihçilik: Kronolojik olarak sıralama
- Araştırmacı (Bilimsel) Tarihçilik: Kaynaklar, yer ve zaman, sebep-sonuç, objektiflik

! NOT

- Hitit Analları: Objektif tarih yazıcılığının başlangıcı
- Köktürk Kitabeleri
- Osmanlı Vekayinameleri ; Şehnameciler, Vakanüvisler

İlk Vakanüvis Halepli Mustafa Naima Efendi

Takvim Bilgisi-Türklerin Kullandığı Takvimler

Güneş Yılı Esaslı-Mısırlılar - 365 gün	Ay Yılı Esaslı-Sümerler 354 gündür
12 Hayvanlı Türk Takvimi: Her yıl bir hayvan adıyla anılır.	Hicri: Başlangıcı Hicret'tir. Hz. Ömer Dönemi'nde oluşturulmuştur.
Celali: Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah adına Ömer Hayyam başkanlığındaki heyet hazırlamıştır.	
Rumi: Osmanlı Devleti'nde XVII. yüzyıldan itibaren mali işlerde kullanılmıştır.	
Miladi: Hz. İsa'nın doğumu sayılan 0 başlangıçtır.	

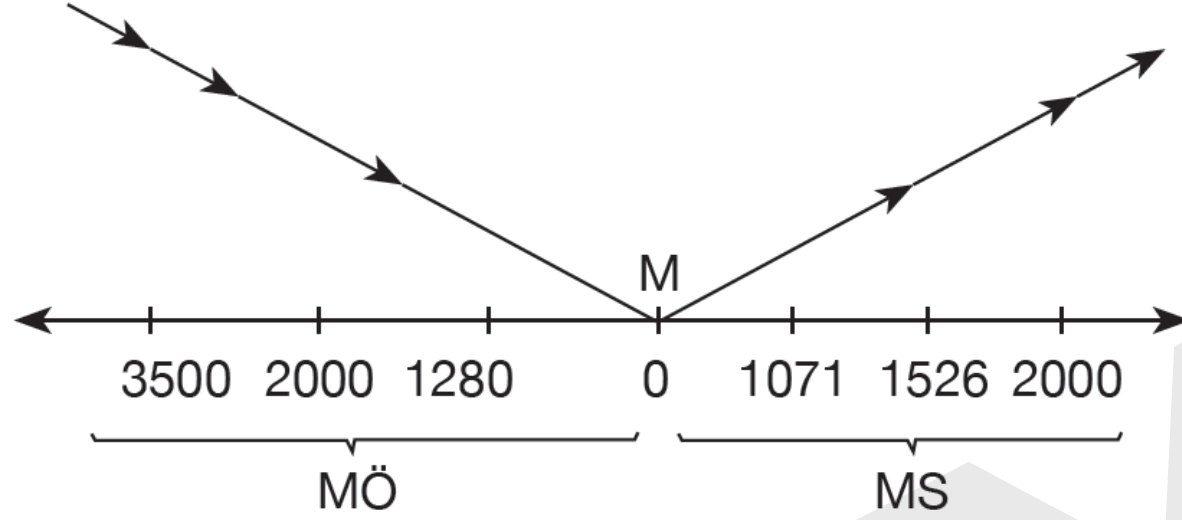
Örnek:

Mısır uygarlığında, Nil Nehri'nin taşkınlik sürelerini ölçmek için Güneş'in hareketleri izlenmiş ve ilk güneş yılı esaslı takvimde bir yıl; 360 gün, 12 ay ve 3 mevsim olarak belirlenmiştir. Zamanla bu takvim Yunanlılar üzerinden Roma'ya geçmiş ve Roma'da Jülyen Takvimi adıyla kullanılmıştır. Papa XIII. Gregoryen'in, Hz. İsa'nın doğumu kabul edilen sıfır yılını başlangıç olarak kabul ettiği güneş yılı esaslı takvim günümüzde Miladi Takvim adıyla kullanılmaktadır.

Bu bilgilere göre aşağıdaki genellemelerden hangisine ulaşamaz?

- A) Takvimlerin doğuşunda ihtiyaçlar belirleyici olmuştur.
- B) Toplumların dini hassasiyetleri takvimlere başlangıç yılı olabilmıştır.
- C) Miladi Takvim, birçok farklı uygarlığın katkılarıyla ortaya çıkmıştır.
- D) En kısa süre kullanılan Jülyen Takvimi olmuştur.
- E) Takvimlerin oluşturulmasında astronomi ve matematik bilimleri de etkili olmuştur.

Örnek:

Bu çizelgeye göre,

- I. MÖ tarihleri, Milattan geriye doğru gidildikçe sayısal değer olarak artar.
- II. MS sayısal değeri küçük olan tarih, MÖ sayısal değeri küçük olan tarihten günümüze daha yakındır.
- III. MÖ bir tarihle MS bir tarih arasındaki süre farkı büyük olan tarihten küçük olan tarihi çıkararak bulunur.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

YÜZYIL KAVRAMI

MÖ. 1. yüzyıl

MS. 1. yüzyıl

Hz. İsa'nın Doğumu

I. Yarı (99-50)

II. Yarı (49-0)

0

I. Yarı (0-49)

II. Yarı (50 - 99)

99-75
I. çeyrek

74-50
II. çeyrek

49-25
III. çeyrek

24-0
IV. çeyrek

0-24
I. çeyrek

25-49
II. çeyrek

50-74
III. çeyrek

75-99
IV. çeyrek

Roma Rakamları

LATİN	ROMA
1	I
2	II
3	III
4	IV
5	V
6	VI
7	VII
8	VIII
9	IX
10	X

LATİN	ROMA
11	XI
12	XII
13	XIII
14	XIV
15	XV
16	XVI
17	XVII
18	XVIII
19	XIX
20	XX